

Е. Ю. Батальщикова, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

Батальщикова Е. Ю.

Загальна характеристика професійної підготовки та готовності студентів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій навчання у загальноосвітній школі

У статті розглядається актуальність перегляду форм роботи у процесі професійної підготовки майбутніх учителів. Акцентується увага на сутності поняття професійна підготовка та готовність; визначається мета та зміст підготовки майбутніх вчителів гуманітарних дисциплін до застосування інтерактивних технологій навчання у загальноосвітній школі. Автор визначає критерії та показники готовності майбутніх учителів до інтерактивної форми навчальної взаємодії; аналізує поняття система підготовки студентів гуманітарних спеціальностей до професійної діяльності на засадах інтерактиву.

Ключові слова: готовність до педагогічної діяльності, інтерактивні технології, зміст підготовки, мета підготовки, підготовка, професійна готовність, система підготовки.

Батальщикова Э. Ю.

Общая характеристика профессиональной подготовки и готовности студентов гуманитарных специальностей к использованию интерактивных технологий обучения в общеобразовательной школе.

В статье рассматривается актуальность пересмотра форм работы в процессе профессиональной подготовки будущих учителей. Акцентируется внимание на сущности понятия профессиональная подготовка и готовность; определяется цель и содержание подготовке будущих учителей гуманитарных специальностей к использованию интерактивных технологий обучения в общеобразовательной школе. Автор определяет критерии и показатели готовности будущих учителей у интерактивной форме обучения; анализирует понятие система подготовки студентов.

Ключевые слова: готовность к педагогической деятельности, интерактивные технологии, подготовка, профессиональная подготовка, система подготовки, содержание подготовки, цель подготовки.

Сучасна освітня ситуація вимагає перегляду форм роботи в парадигмі викладач-студент. Суспільство висуває високі вимоги до випускника загальноосвітньої школи, а отже, і процес підготовки вчителя нового часу має бути оновленим, оснований на роботі в інтерактивному режимі, на розвитку особистісних здібностей студентів.

Сучасна школа має бути зорієнтована на формування розвинутої, самодостатньої особистості, здатної самостійно опанувати нові знання та самовдосконалюватися протягом життя. Особливе значення набуває проблема підготовки вчителів гуманітарних дисциплін у зв'язку з інтенсивною гуманізацією і гуманітаризацією суспільства, їх майбутньою багатофункціональною діяльністю, участю в розвитку освіти, науки, духовного життя суспільства.

Метою статті є розкриття сутності поняття професійна готовність та підготовка майбутніх учителів; визначення мети та змісту підготовки майбутніх вчителів гуманітарних дисциплін до застосування інтерактивних технологій навчання у загальноосвітній школі.

Пристаючи до вивчення і аналізу практики підготовки студентів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій навчання в майбутній професійній діяльності, вважаємо за необхідне передусім розкрити суть поняття *професійна готовність*.

Поняття професійної підготовки спеціалістів було в центрі наукових інтересів багатьох науковців: С. Архангельського, І. Богданової, А. Булди, В. Галузинського, О. Глузмана, О. Грیشнової, Т. Десятова, І. Дичківської, І. Зязюна, Н. Кузьміної, І. Лернера, А. Ліненко, С. Максименко, Н. Ничкало, О. Пехоти, Б. Поруса та ін.

Зупинимо увагу на тих положеннях, які вважаємо важливими в контексті нашого дослідження.

І. Гавриш зазначає, що термін *підготовка*, який тісно пов'язаний з фаховою освітою та базується на концепції безперервного навчання, збагачує поняття *готовність*; підготовка до професії розглядається як процес формування готовності до неї, а готовність як результат професійної підготовки [1].

Спираючись на матеріали словників зазначимо, що під *підготовкою майбутніх учителів гуманітарних дисциплін* до застосування інтерактивних технологій навчання в ЗНЗ ми розуміємо процес отримання знань, набуття навичок та вмінь, що дозволяє ефективно вибудовувати взаємодію з учнями на засадах інтерактиву, враховуючи фундаментальні положення процесу підготовки та структурні компоненти цієї готовності.

І. Дичківська зауважує, що *професійна готовність* є закономірним результатом спеціальної підготовки, самовизначення, освіти й самоосвіти, виховання й самовиховання. Це – психічний, активно-дієвий стан особистості, складна її якість, система інтегрованих властивостей, яка регулює діяльність, забезпечує її ефективність [2, с. 277].

У дисертації А. Ліненко [3] *готовність майбутніх учителів до педагогічної діяльності* розглядається як інтегроване особистісне утворення, що характеризується обраною прогнозованою активністю особистості під час підготовки і введення в діяльність. Автор аналізує такі вияви готовності, як позитивне ставлення до педагогічної діяльності, певний рівень оволодіння педагогічними знаннями, уміннями і навичками, самостійність у розв'язанні професійних задач, моральні якості особистості, розвиток педагогічних здібностей, наявність професійно-педагогічної зорієнтованості особистості тощо.

Адаптуючи ідеї В. Бережної [4], зазначимо, що під *системою підготовки студентів гуманітарних спеціальностей* до професійної діяльності на засадах інтерактиву слід розуміти сукупність елементів педагогічного процесу, соціально та педагогічно організований процес формування особистості, що спрямований на оволодіння вчительською професією, рівнем певної

кваліфікації та забезпечує безперервне зростання компетентності, майстерності й розвитку навичок і вмінь у галузі викладання гуманітарних дисциплін, а також створює умови для самоактуалізації кожної особистості, сприяє досягненню тих цілей, які ставляться суспільством перед майбутнім педагогом.

Під *метою підготовки* майбутніх учителів гуманітарних дисциплін до застосування інтерактивних технологій навчання в ЗНЗ, ми розуміємо всебічний розвиток та вдосконалення особистості студентів гуманітарних спеціальностей; сприяння подальшому розкриттю їхніх природних здібностей; підвищення морального, культурного, творчого рівня для успішного розв'язання педагогічних завдань на основі демократії та поваги до особистості учня; набуття певної системи якостей, навичок та вмінь, які забезпечують готовність до творчого розв'язання навчально-виховних завдань, сформованість рефлексивної позиції та високий рівень мотивації до застосування інтерактивних технологій навчання в майбутній професійній діяльності.

Наше дослідження показало, що існують розмаїті трактування й визначення змісту готовності майбутнього вчителя до професійної діяльності взагалі та до інноваційної педагогічної діяльності зокрема. Однак усі дослідники цієї проблеми спільні в тому, що це таке особистісне утворення, що забезпечує внутрішні умови для успішного виконання цієї діяльності [2; 3; 5; 6].

Якщо зміст освіти в загальному її розумінні визначено освітньо-кваліфікаційними характеристиками, програмами та іншими відповідними документами, то *зміст підготовки* майбутніх учителів гуманітарних дисциплін до застосування інтерактивних технологій навчання у ЗНЗ має спиратись на відповідні структурно-логічні схеми, оновлену програму професійно-педагогічної підготовки та педагогічної практики; орієнтацію науково-дослідної діяльності студентів на детальне вивчення питань створення особистісно орієнтованого середовища у ЗНЗ та побудови навчального процесу на засадах інтерактиву шляхом активізації наукової співпраці студентів з викладачами та індивідуальної діяльності студентів.

У педагогічній науці існує кілька підходів до визначення критеріїв оцінювання професійної підготовки майбутніх спеціалістів. Як правило, дослідники за основу побудови сукупності критеріїв беруть таку ознаку, як мета навчання.

Ми вважаємо, що для визначення критеріїв готовності майбутніх учителів до застосування інтерактивних технологій навчання в ЗНЗ, доречним буде не обмежуватися тільки одним аспектом, а враховувати всі сутнісні ознаки готовності, всі структурні компоненти її змісту.

Першим критерієм ми визначаємо мотиваційний, який характеризує професійно-педагогічну спрямованість особистості студента; усвідомлення потреби і значущості використання інтерактивних технологій навчання; прагнення до вдосконалення свого професійного рівня, до самоактуалізації; прагнення пошуку нових методів і прийомів роботи; уміння зацікавити колег та учнів новими ідеями.

Другий критерій змістовно-процесуальний, характеризує обізнаність з теоретичними засадами, сутністю та змістом інтерактивних технологій навчання; характеризує комплекс умінь та навичок із застосування інтерактивних технологій навчання (практична готовність); психолого-педагогічні знання; сформованість інформаційних знань та вмінь; інноваційне мислення; уміння створити ситуацію успіху для учнів; здатність бачити індивідуальні здібності дітей і навчати відповідно до їхніх особливостей; прийняття демократичного стилю спілкування; інформованість про новітні педагогічні технології; володіння дослідницькими вміннями.

Третій критерій – креативний, характеризує готовність студентів до креативного вирішення навчально-виховних задач: зорієнтованість на створення власних творчих завдань; здатність проявити творчу індивідуальність; спроможність генерувати нові ідеї; уміння розвивати креативність дітей.

Четвертий критерій – рефлексивний, відображає сформованість рефлексивної позиції студентів: уміння аналізувати власну професійну

діяльність; уміння аналізувати й оцінювати роботу колег та учнів; уміння правильно складати план корекції в подальшій роботі з учнями; критичність та об'єктивність у самооцінках.

На нашу думку, тільки сукупність усіх чотирьох критеріїв може забезпечити високий рівень готовності до побудови навчального процесу в ЗНЗ на засадах інтерактиву.

Таким чином, *готовність до застосування інтерактивних технологій навчання* визначається нами як особливий особистісний стан, який характеризується усвідомленням педагогом потреби і значимості використання інтерактивних технологій навчання; обізнаністю з теоретичними засадами, сутністю та змістом інтерактивних технологій навчання; зорієнтованістю на креативне вирішення навчально-виховних задач, на розвиток креативності у дітей та сформованістю рефлексивної позиції.

На нашу думку, необхідним є створення певної інфраструктури, яка б була спрямована на безперервну цілеспрямовану та послідовну підготовку майбутніх учителів до застосування інтерактивних технологій навчання. Виходячи з цього, завдання ВНЗ полягає не тільки в тому, щоб теоретично підготувати майбутнього педагога до професійної діяльності, але й спрямувати його на подальший розвиток, самовдосконалення своїх особистісних та професійних якостей. Тобто процес підготовки майбутнього педагога має бути особистісно орієнтований і спрямований на індивідуальну творчу самореалізацію кожного студента.

Безперечно, матеріал статті не вичерпує всіх аспектів проблеми, що розглядаються. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробці методичних рекомендацій щодо підвищення ефективності підготовки майбутніх учителів гуманітарних дисциплін до професійної діяльності на засадах інтерактиву.

Література

1. Гавриш І. В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Гавриш Ірина Володимирівна. – Х., 2006. – 542 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / Дичківська І. М. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
3. Ліненко А. Ф. Теорія і практика формування готовності студентів педагогічних вузів до професійної діяльності : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Ліненко Алла Францівна. – К., 1996. – 556 с.
4. Бережна В. С. Підготовка майбутніх менеджерів до інноваційної професійної діяльності: вітчизняний та зарубіжний досвід [Електронний ресурс] / В. С. Бережна. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_Gum/NiO/2009_7/1. – Назва з екрана. – Дата звернення: 27.01.11.
5. Зязюн І. А. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій / І. А. Зязюн, О. М. Пехота. – К. : Віпол, 2003. – 426 с.
6. Кларин М. В. Инновации в обучении : метафоры и модели : (анализ зарубеж. опыта) : монография / М. В. Кларин. – М. : Наука, 1997. – 223 с.

Batalshchikova El. Yu.

General characteristics of the process of preparation and readiness of future teachers of humanities to the use of interactive learning technologies in secondary comprehensive schools

The article highlights the topicality and the necessity of renovation and improvement of teaching methods and techniques in the process of future teachers' training. It studies the difference between the process of preparation and readiness. The author defines objectives and content of training future teachers of humanities to the use of interactive technologies in secondary comprehensive schools. Analyzing the system of training the author gives criteria and indicators which can help to test the readiness of students of humanities to interactive form of teaching. The author suggests the ways how to improve the content of teaching.

The author defines the readiness to the use of interactive learning technologies in secondary comprehensive schools as special personal state characterized by teacher's understanding of necessity and significance of the interactive learning technologies; knowledge of the theoretical principles, basic ideas of interactive technologies; orientation on creative solution of educational problems, developing children's creativity and the formation of reflexive position. The preparation is

defined as the process of gaining knowledge, skills and abilities, which gives an opportunity to frame effectively interaction with students, considering the basic ideas of preparation process and structural components of readiness. In further research the author plans to develop guidelines for teachers of universities concerning the improvement of the readiness of future teachers of Humanities to the use of interactive learning technologies in secondary comprehensive schools.

Key words: aim of training, content of training, interactive technologies, readiness, preparation, training future teachers, system of training.

Відомості про автора

Батальщикова Еліна Юріївна – викладач кафедри практики мовлення Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Наукові інтереси зосереджені навколо проблем інтерактивних технологій та інтерактивного навчання.

Стаття надійшла до друку 1.02.2013

Прийнята до друку 26.04.2013